

світ історичного проходження людського сприйняття і уявлень крізь досвід реального, матеріального та духовного життя народу. Оцінні уявлення зокрема пов'язуються з еталонами, стереотипами людської свідомості, які впливають на сприйняття світу даним етносом.

Використана література:

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. – М.: Языки русской культуры, 1998.
2. Брунер Дж. Психология познания / Пер. с англ. К. И. Бабицкого. – М.: Прогресс, 1977.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – М.: Русские словари, 1996.
4. Гайдаєнко І.В. Назви на позначення смаку: етимологія, семантика, функціонування // Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Запоріжжя, 2002.
5. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу: Монографія, 2-е вид., випр. і доп. – К.: Логос, 2004. – 284 с.
6. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002.
7. Куценко А.В. Семантическая структура прилагательных вкусообозначений и их лексической сочетаемости в английском и русском языках. // Дис. ... канд. філол. наук. – М., 1979.
8. Лурия А.Р. Предисловие редактора русского издания // Брунер Дж. Психология познания. – М.: Прогресс, 1977.
9. Михайлова И.Б. Чувственное отражение в современном сознании. – М.: Мысль, 1972.
10. Сукаленко Н.И. Отражение обыденного сознания в образной языковой картине мира. – К.: Наук. думка, 1992.
11. Рузин И.Г. Когнитивные стратегии именованія: модусы перцепции (зрение, слух, осязание, обоняние, вкус) и их выражение в языке. // Вопросы языкознания, 1994. – №6. – С. 79–100.
12. Goldstein E.B. Sensation and perception. – Belmont, 1984.

*Цюпа М. А.
Київський національний
університет імені Тараса Шевченка*

ІНІЦІАЛЬНІ АБРЕВІАТУРИ ЯК ВИД СКОРОЧЕНЬ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Постановка загальної проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Стаття присвячена особливостям утворення, написання та функціонування ініціальних абревіатур у французькій мові. **Актуальність дослідження** зумовлена постійно зростаючим інтересом лінгвістів до процесу абревіації, надзвичайно поширеним у сучасній французькій мові, її видів. Питання функціонування ініціальних абревіатур, їх орфографії та вимови потребує значної уваги з боку дослідників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище абревіації було предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних мовознавців (О. Г. Косарева, Ю. А. Лазарева, О. П. Шаповалова, Т. І. Щелок, А. Міттеран). Деякі дослідники у своїх працях цікавилися питанням абревіатур з точки зору їх написання (Г. Г. Крючков, І. В. Ситдикова, О. В. Станіслав, Н. В. Бабченко).

Наукові результати. Абревіатури, або скорочення, широко вживаються у пресі, рекламі, на радіо, телебаченні, у науково-технічній, художній літературі, активно використовуються у розмовній мові. Скорочення кожного шару лексики різняться за своєю структурою, графічним оформленням, часом існування, вимовою. Розвиток абревіації у французькій мові найчастіше пояснюють внутрішньо лінгвістичними причинами, а також дією екстралінгвістичних факторів і міжмовними впливами. Актуалізація найрізноманітніших сфер життя, розвиток окремих галузей науки і техніки, розвиток

торгівлі та реклами, активізація адміністративної і політичної діяльності, мілітаризація і воєнні конфлікти, і нарешті, невпинний процес глобалізації, - усе це дуже прискорило процеси абрєвіації.

Питанням абрєвіації займалися такі вчені, як А. Доза, А. Дармстетер, А. Мазон, Л. Сенан, В. П. Артамонов, Г. Д. Маслова, К. М. Редозубов, а тому існує досить багато поглядів на явище абрєвіації та її види. Завданням цієї статті є розгляд окремого виду скорочень – ініціальних абрєвіатур.

Ініціальними абрєвіатурами (фр. *sigle*) називають слова, утворені від початкових літер (складів) вихідного словосполучення. У свою чергу, дані абрєвіатури поділяються на: **ініціальні алфавітного прочитання (алфавітисми)**, тобто такі, що вимовляються по літерах (*C.G.T. [se-ʒe-te] – Confédération générale du travail, T.G.V. [te-ʒe-ve] – train à grande vitesse, O.M.S. [ɔ-em-es] – Organisation mondiale de la santé*) та **акрофонетичні абрєвіатури**, які вимовляються як окреме слово – **акроніми** (*ONUDI [ɔnudi] – Organisation des Nations unies pour le développement industriel, OTAN [ɔtan] – Organisation du traité de l'Atlantique Nord*). Одразу ж слід згадати ще два явища, які пов'язані як з акронімами, так із алфавітисмами, а саме ретро- та рекурсивну акронімію. **Ретроакронімія** – це, так звана, зворотня акронімія, процес, коли спеціально створюються акроніми, які добре “звучать”, а потім підбираються значення для кожної з літер. Іноді замість створення нових акронімів беруть вже існуючі або звичайні абрєвіатури або слова. Наприклад, *Chirac – cherche héroïquement et infatigablement à rester aux commandes; CIA – Complot insolite des Américains, Complot incidieux des assassins; eurocrate – expert universellement reconnu comme obsédé cynique de la réglementation abusive et technologique de l'Europe; Fiat – Fabrication industrielle assez terrible, Ferraille invendable à Turin, Fénéant italien apprenant à travailler; P.C.F. – Parti qu'on croyait foutu*. Створення ретроакронімів несе в собі, зазвичай, жартівливий характер і є різновидом гри слів. **Рекурсивна акронімія** є розвинутою формою ретроакронімії і вміщує її скорочену форму, яка, в свою чергу, може далі розвиватися до безкінечності. Наприклад: *Linux - Linux Is Not UniX (Linux n'est pas Unix); Visa – Visa International Service Association*.

Ініціальні абрєвіатури, спочатку притаманні писемній мові, сьогодні часто можна почути по радіо, телебаченню, під час розмови.

Ініціальні скорочення можуть відрізнитися від прототипу лише своєю графічною формою, а в усному мовленні реалізуватися як повні слова. Такі слова і словосполучення, які, зберігаючи незмінним лексичний зміст, мають одну звукову і дві графічні форми, називаються **графічними скороченнями**. Напр.: *C.q.f.d. – ce qu'il fallait démontrer; etc – et caetera; M. – monsieur S.V.P. – s'il vous plaît*. Якщо абрєвіатури даного типу “...не впливають на повний звуковий еквівалент цих слів...”, то під час написання скорочень другого типу, “... графічна форма обумовлює новий фонетичний еквівалент” [2, 159]. Отже, скорочення, які мають дві графічні форми (повну та скорочену) і дві звукові форми, належать до **лексичних скорочень**. Напр.: *C.N.R.S. [se-ɛn-ɛr-ɛs] – Centre national de la recherche scientifique; H.L.M. [aʃ-ɛl-ɛm] – habitation à loyer modéré*.

У процесі розвитку мови деякі скорочення, що спочатку були графічними, можуть стати лексичними, тобто отримати не тільки письмову, але й особливу звукову форму. Отже, границі між графічними і лексичними скороченнями певною мірою є умовними.

Розгляд ініціальних абрєвіатур буде доречним розпочати з питання їх утворення. Таким чином, ініціальна абрєвіатура може бути утворена від:

- окремого слова: *A – Académie, E – Espagne, m – mètre;*

- словосполучення: *B.I.D.* – *Banque internationale de développement*, *CECA* – *Communauté européenne du charbon et de l'acier*, *D.E.S.S.* – *diplôme d'études supérieures spécialisées*.

Слід зауважити, що ініціальні абрєвіатури окремого слова або ті, що утворюються за допомогою лише однієї літери одного з компонентів словосполучення (*A.* від *éditions annuelles*, *F.* від *école de filles*), не є продуктивним засобом словотворення. Такі скорочені одиниці належать до графічних абрєвіатур і використовуються лише на письмі, як наприклад, у таблицях, графіках тощо (*k* – *kilogramme*, *H;H.;h* – *hauteur* та ін.).

Найбільш продуктивним засобом є утворення ініціальних абрєвіатур від словосполучень, що може відбуватися за допомогою використання:

- початкових літер усіх лексично повнозначних компонентів словосполучення (*E.N.S.* – *Ecole normale supérieure*, *F.N.S.E.A.* – *Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles*, *J.O.C.* – *Jeunesse ouvrière chrétienne*). Службові слова (артиклі, прийменники, сполучники) зазвичай не входять до складу скорочення (*D.C.R.G.* – *Direction centrale des renseignements généraux*), але є й винятки (*CNUCED* – *Conférence des Nations Unies sur le commerce et le développement*);

- перших літер (складів) окремих компонентів словосполучення (*REFRIBEL* – *Régie des services frigorifiques de Belgique*); якщо два чи більше компоненти словосполучення, що стоять поруч, починаються з однакової літери, до складу скорочення може входити (хоча й не завжди) лише одна літера для позначення цих слів. Порівняймо: *ANORA* – *Association nationale des officiers de réserve de l'armée de l'air* та *O.S.P.A.A.* – *Organisation de solidarité des peuples d'Asie et d'Afrique*;

- перших складів компонентів словосполучення (*ORSEC* – *organisation des secours*, *PROLOG* – *Programmation logique*);

- змішаного буквено-складового способу утворення скорочень (*FONGECIF* – *Fonds de gestion du congé individuel de formation*, *MODEF* – *Mouvement de défense des exploitations familiales*);

- окремих елементів слів і повних слів вихідного словосполучення (*EURASIE* – *Europe Asie*).

Найбільш розповсюдженим типом скорочень у французькій мові є ініціальні абрєвіатури, утворені від перших літер компонентів словосполучення.

Якщо подивитися на абрєвіатури з точки зору графіки, то слід визнати, що для французької мови є характерними три види написання скорочень:

- **графемічне** – написання абрєвіатури великими (або маленькими) літерами, що відокремлені крапками (*O.N.U.*, *O.n.u.*, *U.N.I.C.E.F.*, *U.n.i.c.e.f.*, *U.R.S.S.*, *U.r.s.s.*);

- **орфограмічне** – перша літера абрєвіатури є великою, інші – маленькі; літери не відокремлені крапками (*Onu*, *Unicef*, *Urss*);

- **орфографічне** – абрєвіатури пишуться великими літерами без використання крапок (*ONU*, *UNICEF*, *URSS*).

Перший і другий види написання скорочень досі є притаманними французькій мові, однак сучасна тенденція повернена до написання абрєвіатур великими літерами без використання крапок (*CNRS*, *ONU*, *TGV*). Можливо, це явище свідчить про вплив англійської орфографії на французьку.

Існують також інші традиції написання скорочень, як, наприклад, напрямок, що висловлюється за використання крапок для ініціальних абрєвіатур алфавітного прочитання і проти їх існування в акронімах (*O.C.D.E.*, *R.P.R.*, *U.R.S.S.*; *CNUCED*, *IFOP*, *ONU*, *UNICEF*); або традиція, що вважає правильним написання з крапками французьких

скорочень і без крапок – іншомовних абревіатур (*D.E.S.S., E.N.A., T.G.V.; NASA, SLBM, START*). Але ще раз слід наголосити на тому, що єдиного загальноприйнятого правила щодо написання ініціальних абревіатур не існує. Якщо мова йде про вже лексикалізовані у французькій мові акроніми, то їх зазвичай пишуть з маленької літери: *laser, radar, sida*. Також існує пропозиція писати абревіатури великими літерами, які були б розміром з маленькі букви: *FO, ONU, PS, UNSA*.

Розглянемо деякі приклади написання скорочених одиниць у контексті, взяті з сучасної періодики. Для тижневика “Paris Match” характерним є графемічне та орфограмічне написання абревіатур, при чому перша літера завжди велика, а інші – маленькі. Графемічне написання притаманне алфавітизму, тоді як компоненти акронімів крапками не розділяються: *T.g.v.: “A partir de Lille – à une heure de Paris en T.g.v. - , direction Douai” [Paris Match №2941: 109]; l’Unesco: “En 1992, l’Unesco a même classé le ciel nocturne Patrimoine universel de l’humanité!” [Paris Match №2941: 34]*. У газеті “Le Monde” елементи абревіатури зазвичай крапками не розділяються, а літери можуть бути або всі великі, або перша – велика, а інші – маленькі: *Atilf: “L’Atilf (Analyse et traitement informatique de la langue française) offre la première version informatisée du dictionnaire... le Trésor de la langue française” [Le Monde №18954: 2]; KGB: “En septembre, l’ouverture d’archives du KGB avait montré comment, dans les années 1970, les services secrets russes avaient ainsi pénétré le système indien” [Le Monde №18932: 8]; ONU: “...Paul Volcker... a révélé la corruption de certains à l’ONU...” [Le Monde №18899: 2]*.

Особливої уваги вимагає питання роду та числа ініціальних абревіатур, з чим невід’ємно пов’язане вживання артикля. У французькій мові перед абревіатурами ставиться означений артикль, що узгоджується в роді та числі з “ключовим іменником розшифрування” [1, VIII]. Наприклад: *la PAC – la politique agricole commune; le PAM – le Programme alimentaire mondiale, la SEP – la société européenne de propulsion, les OGM – les organismes génétiquement modifiés*. Коли абревіатура починається з голосної або взагалі за певних обставин не має артикля, то рід її можна визначити за контекстом або за допомогою вихідного словосполучення, яке, до речі, не завжди подається у тексті: *“Le Conseil économique et social des Nations unies (ECOSOC) crée des comités spéciaux...” [Politique étrangère, 3, 2005, 485]; “Le 29 mars dernier, l’Onu impose un ultimatum à l’Iran...” [Paris Match №2970, 42]*. У випадку, коли абревіатура запозичується з мов, які мають граматичну категорію роду, артикль має бути узгоджений з родом ключового іменника мови запозичення. Приклад з російської мови: *le KGB – Комитет государственной безопасности (Comité pour la sécurité de l’Etat)*. Якщо розглядати вид запозичених абревіатур на прикладі англійської мови, де відсутня граматична категорія роду, то у даному випадку артикль перед скороченням узгоджується в роді з іменником – ключовим словом французької мови: *la CIA – Central Intelligence Agency (l’(a) Agence centrale de renseignement), l’ESA – European Spatial Agency (l’(a) Agence spatiale européenne) le RUF – Revolutionary United Front (le Front révolutionnaire uni)*. Іноді рід абревіатури визначають, керуючись семантичними ідеями, які виникають при сприйнятті лексичної одиниці, а не відповідно до правильного тлумачення скороченої одиниці: *le JUD – Jamaat-ud-Dawa – le mouvement*.

У сучасній французькій мові спостерігається тенденція до вживання абревіатур, транслітерованих з інших мов: англійської, німецької, італійської та ін. Дані скорочення часто є назвами міжнародних організацій, компаній, агенцій. Наприклад:

IRA – Irish Republican Army (Armée républicaine irlandaise);

NASA – National Aeronautics and Space Administration (Administration nationale de

l'aéronautique et de l'espace).

Іноді трапляються випадки паралельного існування запозичених та французьких абrevіатур:

OAA – Organisation pour l'alimentation et l'agriculture та *FAO – Food and Agriculture Organization.*

Ще однією з характерних рис абrevіатур є їх здатність до афіксального словотворення. Слова, утворені від лексичних абrevіатур, можуть мати такі суфікси, як наприклад: *-(is)ation, -iste, -isme, -ard, -ien(ne)* або префікси *ex-, ultra-, anti-, contre-* та ін.. Під час розгляду даного питання слід наголосити на відсутності певної закономірності у створенні похідних слів від ініціальних абrevіатур:

ONU: onusien (-ne); OTAN: otanien (-ne), otaniser, otanisation; SIDA: sidatique або sidéen (-ne), antisida, sidénologue, sidénologie.

Таким чином, розглянувши один із видів скорочених одиниць – ініціальні абrevіатури, можна зробити висновки про те, що абrevіатури відіграють важливу роль у процесі сучасного словотворення французької мови. Тенденція до спрощення орфографії ініціальних абrevіатур, слугування абrevіатур за дериваційну базу для нових лексичних одиниць тощо вказують на провідне місце скорочених одиниць у словотворчій системі французької мови.

Подальші перспективи дослідження. Вивчити шляхи графічного представлення різних видів скорочених одиниць сучасної французької мови.

Використана література:

1. Баранчев Э.Г., Гаровников Г.В., Анфилофьев А.А., Улыбышев Ю.В., Ночевкин В.И. Словарь сокращений французского языка. М.: Советская энциклопедия, 1968. – I-XVI + 672 с.
2. Крючков Г.Г. Орфографика сучасної французької мови // Наукові записки. – К.: КПВД “Педагогіка”, 2004. – Том XIII. – С. 148-159.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Paris Match du 29 septembre au 5 octobre 2005 – № 2941. – P. 109.
2. Paris Match du 29 septembre au 5 octobre 2005 – № 2941. – P. 34.
3. Le Monde jeudi 22 décembre 2005 – № 18954. – P. 2.
4. Le Monde mercredi 7 décembre 2005 – № 18932. – P. 8.
5. Le Monde samedi 29 octobre 2005 – № 18899. – P. 2.
6. Politique étrangère, 3:2005. – P. 485.
7. Paris Match du 20 au 26 avril 2006 – № 2970. – P. 42.

Черняк О.П.
Волинський державний
університет імені Лесі Українки

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ОСУДУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Постановка проблеми. Проблема оцінних значень та засобів їх вираження в мові та мовленні – тема дуже широка й багатоаспектна. Оцінка охоплює всі сфери людського життя. Негативна оцінка досить часто зустрічається в англійській комунікації. Способи вираження негативної оцінки значною мірою переважають способи вираження позитивної оцінки [2, 156]. Одним із висловлень із негативною оцінкою адресата є висловлення осуду. Висловлення осуду передають негативне оцінне ставлення мовця до адресата, виражають